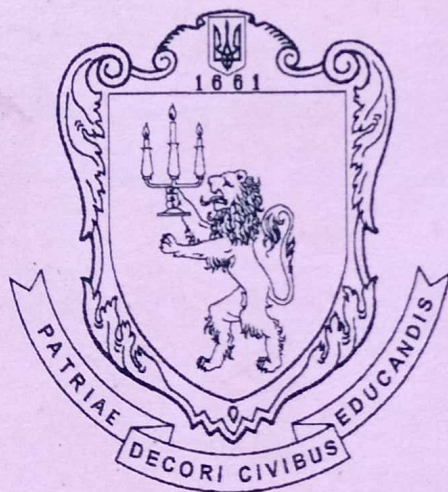


ВІСНИК ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія філологічна

ВИПУСК 42



Львів
Львівський національний університет імені Івана Франка
2007

ВІСНИК Львівського Університету

Серія філологічна

Випуск 42

до 80-ліття ювілею

д-ра філол. наук, проф. Я. Дашкевича

**Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів–2007**

Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2007. Випуск 42. 210 с.

Visnyk of the Lviv University. Series Philologichna. 2007. № 42. 210 p.

Статті збірника містять результати сучасних досліджень у галузі східних мов, літератур та культур. Окремий розділ присвячено мовним та літературним зв'язкам України і Сходу.

The articles contain the results of modern investigation in the field of eastern languages, literatures and cultures. Special part dwells upon linguistic and literary connections of Ukraine and East.

Відповідальні за випуск:

Олег Кишановський, Роман Гамада

Редакційна колегія

Доц., канд. філол. наук *Ярослав Гарасим* (відповідальний редактор), проф., д-р філол. наук *Флорій Бацевич* (заступник відповідального редактора), доц., канд. філол. наук *Лариса Бондар*, доц., канд. філол. наук *Василь Будний*, проф., д-р філол. наук *Людмила Васильєва*, проф., д-р філол. наук *Михайло Гнатюк*, проф., д-р філол. наук *Ярослав Дашкевич* (заступник відповідального редактора), проф., д-р філол. наук *Іван Денисюк* (заступник відповідального редактора), доц., канд. філол. наук *Ірина Єременко* (відповідальний секретар), доц., канд. філол. наук *Василь Івашків* (заступник відповідального редактора), проф., д-р філол. наук *Микола Ільницький* (заступник відповідального редактора), доц., канд. філол. наук *Алла Кравчук* (заступник відповідального редактора), проф., д-р філол. наук *Богдана Крисица*, доц., канд. філол. наук *Надія Лобур* (заступник відповідального редактора), проф., д-р філол. наук *Галина Мацюк*, доц., канд. філол. наук *Галина Пехник* (відповідальний секретар), проф., д-р філол. наук *Тарас Салига* (заступник відповідального редактора), проф., д-р філол. наук *Любомир Сенник*, доц., канд. філол. наук *Зеновій Терлак* (заступник відповідального редактора), доц., канд. філол. наук *Михайло Чернопиский*.

Адреса редколегії:

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра сходознавства,
вул. Університетська, 1, кімн. 310-г,
79000 Львів, Україна
тел. (38 032) 239 47 04

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Львівського національного університету імені Івана Франка*

УДК 811.222.1'373.21=03.161.2

ПЕРЕДАВАННЯ ПЕРСЬКИХ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ольга МАКСИМІВ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра сходознавства,
вул. Університетська, 1, кімн. 310-г, 79000, Львів, Україна,
тел.: (+380 32) 239 47 04, e-mail: persochka@yahoo.com

Проаналізовано передавання українською мовою перських звуків у географічних назвах. Увагу зосереджено на тих звуках, у передаванні яких помічено розбіжності, а також на таких, які можна відтворювати українською мовою більш наближено до оригінального звучання, не наслідуючи традиції інших мов.

Ключові слова: географічна назва, транслітерація, звук, літера, вимова, написання.

У процесі роботи над географічною картою Ірану [3] ми зіткнулися з низкою лексикографічних проблем, пов'язаних із передаванням іранських топонімів українською мовою. Зокрема, звернули увагу на те, що трапляються розбіжності під час відтворення окремих назв, що містять звуки [u], [e], [o], [a], [ow], [qh], [ʻ], [z], [h], [y] та [l]. Так, не зовсім виправданим з погляду фонетики видається передавання [u] українською літерою о (наприклад¹, بוכان *bukān*² як *Бокан*), [h] літерою х (همدان *hamadān* як *Хамадан*). Окрім того, традиційні написання назв міст (Хомейнішехр, Мешхед, Ардебіль та ін.) зовсім не передають звучання перських назв.

За радянської епохи, особливо починаючи з середини 50-х років, до української мови, за посередництвом російської, увійшла значна кількість власних назв іранського походження, проте написання і вимова цих слів, разом з іншими словами іноземного походження, були уніфіковані відповідно до вимог російської мови. Йдеться передусім про власні імена та географічні назви, коли їх автоматично переносили, не беручи до уваги особливостей української фонетики, в українські тексти та географічні карти. Щодо топонімів, то закріпленню російської моделі в їх передаванні сприяла винятково російськомовна картографія радянської доби. В останні ж роки, в умовах незалежного розвитку української філологічної науки та в світлі реформування

¹ Написання перських географічних назв відповідає Атласові, виданому в Ірані [14].

² Транскрипцію перських географічних назв виконуємо за міжнародними нормами, вона є фонематичною і відповідає словникові Дегхода [15].

українського правопису в першій половині 90-х років, постає завдання змінити написання (а також і виправити вимову) зазначеної групи слів згідно з загальноприйнятим принципом транслітерації – фонетичним (фонематичним), тобто коли написання максимально наближене до вимови; як відомо, український правопис ґрунтується на цьому принципі. Певна група слів перського походження в українській мові, якщо їх вимовляти відповідно до норм української орфоєпії, має однакову або майже однакову вимову зі словами перської мови, проте, вимовляючи їх за російським написанням (тобто орієнтуючись не на оригінальну мову, а на мову-посередник), ми віддаляємо і викривлюємо їхню оригінальну вимову, яка часто збігається з українською.

На сучасному етапі, в умовах міжнародної інтеграції та зростаючої глобалізації усіх суспільних процесів, в головних мовах світу утверджується тенденція до передавання нових запозичень максимально наближеними до вимови тієї чи іншої оригінальної, а не рідної мови. Місцеві реалії передають відповідно до норм мов, якими користується автохтонне населення. Тому проблема правильного відтворення перських запозичень є справою честі української філологічної науки, а також є актуальною з огляду на україно-іранські взаємини. Уже проведено дослідження стосовно питань передавання слів арабського походження українською мовою і зроблено висновки на користь “зміни транслітерації окремих географічних назв арабського походження” у напрямі “транслітерації арабомовних реалій на українській фонетичній основі” [4, с. 56]. Що стосується перських географічних назв, то до старих запозичень можна віднести лише кілька слів (наприклад, Тегеран, Ісфаган, Ельбурс, Бушір), які наявні у нечисленних картах українською мовою [1; 5]. Остаточний перелік “старих” запозичень може дати аналіз художньої і наукової літератури та періодичних видань українською мовою нерадянського періоду. Проте цілком очевидно, що їх буде не набагато більше.

Як відомо, редактори українського атласу світу [3] карту Ірану переклали з атласу світу англійською мовою видавництва Гарпер Коллінз Великобританії. Під час відтворення іранських географічних назв вони користувалися затвердженою табличкою передавання перських літер латиницею і російською табличкою передавання цієї латиниці російськими літерами, адаптуючи її до української мови. Отже, в українську мову слово потрапляло за посередництвом двох різних мов і графічних систем зі своїми особливостями, а не внаслідок безпосереднього співвіднесення фонетичних і графічних систем перської та української мов. Зрозуміло, не йшлося про особливості конкретних лексем, які також можуть впливати на їхнє передавання українською мовою, про традицію вживання окремих слів в українській мові тощо.

Метою нашого дослідження є співвіднести фонетичну систему перської та української мов і на основі цього відкорегувати правила передавання звуків перської мови українською на матеріалі географічних назв. Перед нами стоїть завдання створити свою правильну топонімію та транслітерувати перські реалії

на українській фонетичній основі. Зупинимось на кожному звуці перської мови, корегуючи правила персько-української транслітерації.

Жодних зауважень не викликає відтворення таких звуків:

- голосний звук [i] транслітерують українською літерою *i*: ایران – *irān* – *Іран*, شیراز – *širāz* – *Шіраз*;
- голосний звук [ā] транслітерують українською літерою *a*: آبادان – *ābādān* – *Абадан*, навіть якщо в перській мові він позначається літерою *yā*: ابو موسی – *abu musā* – *Абу-Муса*;
- дифтонг [ey] транслітерують українською як *eū*: ری – *rey* – *Рей*, بندر ديلم – *bandar-e deylam* – *Бендере-Дейлем*;
- приголосний звук [d] транслітерують українською літерою *ð*: آبادان – *ābādān* – *Абадан*, بندر ديلم – *bandar-e deylam* – *Бендере-Дейлем*, звук [t] українською *t*, незалежно від того, якою перською літерою він позначається: تهران – *tehrān* – *Тегеран*, سلطان آباد – *soltānābād* – *Сольманабад*;
- приголосний звук [p] транслітерують українською літерою *p*: بم پشت – *bat pošt* – *Бем-Пошт*, а перський звук [b] українською літерою *b*: آبادان – *ābādān* – *Абадан*, تبریز – *tabriz* – *Тебріз*;
- перські приголосні звуки [k] та [k'] транслітерують українською літерою *k*: کرمان – *kermān* – *Керман*, تکاب – *takāb* – *Текаб*, а звуки [g] та [g'] – українською літерою *g*: گیلان – *gilān* – *Гілан*, گرگان – *gorgān* – *Гортан*;
- зімкнений дзвінкий приголосний звук [q], якого немає в українській мові, транслітерують літерою *k*: قزوین – *qazvin* – *Казвін*, سقز – *saqqhez* – *Секкез* (хоча у цьому слові зауваження викликає транслітерацію звуків [gh] та [a]);
- приголосний звук [j] транслітерують українською як *ðj*: جاسک – *jāsk* – *Джаск*, بجنورد – *bojnurd* – *Боджнурд*; звук [č] – українською літерою *č*: چالوس – *čālus* – *Чалус*, چهارمحال – *čahārmahāl* – *Чегармехаль*;
- приголосний звук [m] транслітерують українською літерою *m*: کرمان – *kermān* – *Керман*, دامغان – *dāmghān* – *Дамган*;
- перський приголосний звук [ʃ] транслітерують українською літерою *ʃ*: اصفهان – *esfahān* – *Ісфahan*, شوسف – *šusf* – *Шусф*;
- перський приголосний звук [s] транслітерують українською літерою *s*, незалежно від того, якою перською літерою він позначається: ساوه – *sāve* – *Саве*, کوسر – *kowsar* – *Коусар*, اصفهان – *esfahān* – *Ісфahan*;
- перський приголосний звук [š] транслітерують українською літерою *sh*: شیراز – *širāz* – *Шіраз*, قشم – *qešm* – *Кешм*, а звук [ž] – літерою *ž*: ساهين نژ – *sāhin dež* – *Сейндеж*;
- приголосний звук [x] транслітерують українською літерою *x*: سرخه – *sorxa* – *Сорхе*, بختياری – *baxtiyāri* – *Бахтіярі*;
- приголосні звуки [r], [ʀ], [r'] та [τ] транслітерують українською літерою *r*: ساری – *sāri* – *Сарі*, مبارکه – *mobārake* – *Мобареке*, تبریز – *tabriz* – *Тебріз*, رشت – *rašt* – *Решт*.

Окремі звуки перської мови мають розбіжності у транслітерації українською. Розглянемо їх:

• Голосний звук [u], зазвичай, транслітерують українською літерою у: ماکو – *māku* – *Маку*, بروجن – *borujen* – *Боруджен*, فیروزکوه – *firuzkuh* – *Фірузкуг*. Проте в окремих словах, які аж ніяк не можна вважати старими, усталеними в українській мові, спостерігаємо о: بوکان – *bukān* – *Бокан*, خوسف – *xusf* – *Хосф*. Український правопис [7] не регламентує написання літери у та о в словах іншомовного походження. Тому пропонуємо уніфікувати передавання перського звука [u] українською літерою у: *Букан*, *Хусф*. Зрозуміло, що треба зробити виняток для міста خوی – *xuy*, і писати його *Хой*.

• Голосний звук [e], здебільшого, транслітерують українською літерою е: ساوه – *sāve* – *Саве*, تهران – *tehrān* – *Тегеран*, хоча іноді, за традицією, на початку слова як і: اصفهان – *esfahān* – *Ісфаган*, اسلام آباد غرب – *eslāmābād-e qharb* – *Ісламабаде Герб*. Чинний правопис рекомендує на початку слова писати і, якщо йдеться про передавання іноземного і, та е, якщо передаємо е. У старих географічних картах німецькою [9] та польською [11] мовами, звідки до нас могла прийти традиція написання, а також у російській картографії [2] у цих словах маємо і. У картах англійською мовою наявні розбіжності – і [8; 13] або е [12]. Сучасна туристична карта англійською мовою, видана в Ірані [10], подає ці слова через е. Треба, однак, врахувати той факт, що слова-запозичення з арабської мови (наприклад, *іслам*) варто передавати відповідно до норм передавання арабських запозичень українською мовою. Тому в цьому випадку пропонуємо запровадити паралельне написання – *Ісфаган* та *Есфаган*, *Ісламабаде Герб* та *Есламабаде Герб* – на початку слів, проте в решті позицій зберегти е: سیه چشمه – *siyah češme* – *Сіх-Чешме* (в українському атласі подано *Сіх-Чішме*).

• Голосний звук [o], зазвичай, транслітерують українською літерою о: رامهرمز – *rāmhormoz* – *Рамгормоз*, امیدیه – *omidīye* – *Омідіє*. Непослідовність відзначено лише у слові قم – *qom*, яке транслітерують як *Кум*. Порівняймо: خنج – *xonj* – *Хондж*, شوش – *šuš* – *Шуш* і قم – *qom* – *Кум*. Правопис нічого не каже про передавання іноземного [o], отже, його варто було б передавати українською літерою о. Але самé це слово тюркське [6, с. 128–129], означає “пісок”, і в окремих географічних назвах пишеться як قوم لو: قوم لو – *Кумлу*. Тому голосний звук [o] українською мовою треба передавати через о, а для слова *Кум* зробити виняток.

• Голосний звук [a] переважно транслітерують українською літерою е: دره شهر – *darre-ye šahr* – *Деррес-Шегр*, بندر دیلم – *bandar-e deylam* – *Бендере-Дейлем*. Це не відтворює звучання перських назв. Окрім того, трапляються непослідовності, як-от: مرکزی – *markazi* – *Марказі*, همدان – *hamadan* – *Хамадан*, де точніше передано перську вимову цього звука. У перській мові звук [a] середнього ряду і середнього підняття, тоді як український [e] переднього ряду середнього підняття, [a] – заднього ряду низького підняття, тобто перський [a] не має аналога в українській мові. Але у вимові іранців звук [a] різко відрізняється від звука [e]. Отже, недоцільно їх ототожнювати, передаючи літерою е. Український правопис не регламентує передавання іноземного звука

[a], тобто відтворювати його треба українською літерою а. В англійських картах усюди послідовно наявне а, у польській та німецькій не простежується якась закономірність, оскільки не позначено малих міст. У російській картографії цей звук також передають літерою е. Зважаючи на співвідношення системи звуків перської та української мов, пропонуємо перський звук [a] послідовно передавати українською літерою а: *Даррес-Шагр*, *Бандаре-Дейлам*, *Марказі* та ін. Окремі слова, як-от: مشهد – *mašhad* – *Меухед*, تبریز – *tabriz* – *Тебріз*, یزد – *yazd* – *Єзд* потребують дослідження на предмет написання у мові, з якої їх запозичила перська, та написання в українських наукових, художніх та публіцистичних текстах нерадянського періоду. Тому пропонуємо запровадити паралельне написання: *Меухед* і *Маушад*, *Тебріз* і *Табріз*, *Єзд* і *Язд* і подібні.

- Дифтонг [ow] транслітерують українською як *ou*: فردوس – *ferdows* – *Фердоус*, نوشهر – *nowšahr* – *Ноушагр*. Це відповідає нормам чинного правопису. Але в разі затвердження нової редакції правопису, згідно з якою дифтонг [ou] будемо передавати через *ов*, писатимемо *Фердовс* та *Новшагр*, і це точніше відтворюватиме перське звучання цього звука.

- Приголосний щілинний дзвінкий звук [qh], якого немає в українській мові, транслітерують дуже непослідовно: літерою г – مراغه – *marāqhe* – *Мераге*, دامغان – *dāmghān* – *Дамган*, або к – نقده – *naqhade* – *Некаде*, سقز – *seqqhez* – *Секкез*. Це, очевидно, зумовлено різним позначенням на письмі цього звука: літерами ق – *qāf* і غ – *qaun*. Поява у перській мові цих літер пов'язана з впливом арабської мови, звідки цей звук (і літери) запозичили разом з великою кількістю слів арабського походження. Обидві літери в арабській мові читають по-різному: порівняймо قانون – *qānūn* – *закон* та غاصب – *qhāseb* – *загарбник*. Однак звук [qh] у перській мові виникає у позиції між голосними, у середині слова між голосним і дзвінким приголосним та у кінці слів, і не залежить від того, якою літерою його позначають на письмі. Оскільки зімкнений звук [q] послідовно транслітерують літерою к, то пропонуємо щілинний звук [qh] так само послідовно передавати літерою г: *Нераде*, *Сектез*.

- Приголосний звук [ʔ] українською мовою **не транслітерують**: قائمشهر – *qā'emšahr* – *Каем-Шегр*, بوئين زهرا – *bu'in zahra* – *Буін-Загра*. Це логічно, оскільки в перській мові він теж не вимовляється, а позначає роздільну вимову двох підряд голосних звуків, не впливаючи на їхні якісні характеристики. Проте в українському атласі маємо قائن – *qā'en* – *Каєн*, صومعه سر – *sowme'e sarā* – *Суме-Сара*, що непослідовно і не відповідає нормам перської орфоєпії. Треба писати *Каєн*, *Соумее-Сара*, оскільки в українській мові немає правила, згідно з яким у середині чи в кінці слова не можуть стояти підряд два голосні звуки, як це є у перській.

- Приголосні звуки [n], [n'] та [(n)] послідовно транслітерують українською літерою н: ایران – *irān* – *Іран*, بندر لنگه – *bandar-e lenge* – *Бендере-Ленге*, کنگان – *kangān* – *Кенган*. Зауваження викликає передача слів, у яких в перській мові пишуть نب – *nb*, але вимовляють [mb]: گنبد کاووس – *gombad-e kāvus*, تنب – *tomb*. В українській географічній карті подано відповідно *Гонбеде-Кавус* і

Тунб. Російською мовою цей звук правильно передають як **мб**, у німецьких та польських джерелах такого явища не засвідчено, англійською ж передають написання, а не вимову – **nb**. Оскільки український правопис ґрунтується передусім на фонетичному принципі, то відтворювати варто вимову, а не написання таких слів: *Гомбаде-Кавус* і *Томб*.

- Приголосний звук [v] транслітерують українською літерою **в**: ساوه – *sāve* – *Саве*, علامرودشت – *'alāmarvdašt* – *Еламервдеишт*. З міркувань переваги передавання вимови слова над його написанням не можна погодитися з відтворенням буквосполучення خوا, яке в сучасній перській мові читається як [xā], в українській **хва**: خواف – *xāf* – *Хваф*, خواجه – *xāje* – *Хвадже*. Треба писати **ха**: *Хаф*, *Хадже*.

- Приголосний звук [z] послідовно транслітерують українською літерою **з**, незалежно від того, якою перською літерою він позначається: شیراز – *širāz* – *Шіраз*, ایذه – *ize* – *Ізе*, رضوانشهر – *rezvānšahr* – *Резваншегр*, نظرکهریزی – *nazarkahrizi* – *Назаркагрізі*. Проте невиправдано трапляється خضری – *hezri* – *Хедрі*, мабуть, тому що в російських матеріалах цього міста немає, а в англійських наявне помилкове написання через [d] – так, як цю літеру вимовляють арабською мовою. Вважаємо доцільним це слово писати як *Хезрі*, що буде послідовним і відповідатиме перській вимові.

- Приголосний звук [h] транслітерують дуже непослідовно: українською літерою **г** – تهران – *tehrān* – *Тегеран*, فیروزکوه – *firuzkuh* – *Фірузкуг* або літерою **х**: چهارمحل – *čahārmahāl* – *Чегармехаль*, همدان – *hamadān* – *Хамадан*. Ця непослідовність найочевидніша тоді, коли йдеться про передавання того самого компонента багатьох географічних назв: نوشهر – *nowšahr* – *Ноушегр* і خمینی شهر – *xomānišahr* – *Хомейнішегр*. Треба уніфікувати передавання перського звука [h] незалежно від того, якою літерою – ح – *hā*, *hāy-e hotti* чи ه – *hā*, *hā-ye havvaz* – він позначається на письмі. Недоцільно транслітерувати [h] літерою **х**, як у російській мові, оскільки в українській є звук [ɣ], який артикуляційно набагато ближчий до перського [h], ніж звук [x]: вони відрізняються лише участю голосових зв'язок та наявністю голосу. Літеру **х** використовують під час транскрибування язичкового [x]. Тому треба писати послідовно: *Тегеран*, *Чегармагаль*, *Ноушагр*, *Хомейнішагр* і подібні.

- Приголосний звук [y] транслітерують українською літерою **й**: تویسرکان – *tuys(e)rkān* – *Туїсеркан*, مسجد سلیمان – *masjed-e soleymān* – *Месджеде-Солейман*. Цей звук у перській мові часто з'являється тоді, коли у слові є підряд два голосні звуки, які не членують при вимові (роздільну вимову двох голосних підряд у перській мові передає звук [ʔ], як у слові قائن – *qāen* – *Каен*). У такому разі треба враховувати, що поєднання звука [ü] і наступного голосного на письмі українською мовою передають літерами **я**, **ю**, **є** та **ї**. Тому треба писати میاندهшт – *miyāndašt* – *Міяндешт*, а не *Miāndeшт*, за таким самим принципом, як і в словах گلپایگان – *golpāyegān* – *Гольпаєтан*, امیدیه – *omidiye* – *Омідіє*.

- Приголосний звук [l] транслітерують українською літерою **л**: بندر ديلم – *bandar-e deylam* – *Бендере-Дейлем*, بندر انزلی – *bandar-e anzali* – *Бендер-Ензелі*.

Проте у перській мові це сонорний, який не збігається ні з українським твердим [л], ні з м'яким [л'], оскільки він звучить дещо м'якше, аніж перший, і дещо твердіше, ніж другий. Український правопис дає нечітку інструкцію: „Л у словах іншомовного походження передається твердим або м'яким л – залежно від того, як узвичаєне те чи інше слово в українській мові. ... Сполучення *le* передається через *ле*.” [7, с. 98]. Виникає безліч запитань: які критерії того, узвичаєне чи ні слово в українській мові? Як бути зі словами, які рідко вживають у художній, науковій та публіцистичній літературі, проте вони є географічними назвами і потребують позначення на карті? Українські картографи пішли шляхом російських учених: [л] у кінці слів та перед приголосним пом'якшують: *اردبیل* – *ardabil* – *Ардебіль*, *سلطان آباد* – *soltānābād* – *Сольтанабад*, перед голосними залишають твердим: *گیلان* – *gilān* – *Гілан*, *لرستان* – *lorestān* – *Лорестан*. Таке рішення можна вважати прийнятним, проте, на нашу думку, деякі лексеми (як, наприклад, *Гілан*, *Сольтанабад*) треба спеціально дослідити, щоб визначити, як вони узвичаєні в українській мові.

Усі подані рекомендації не розходяться з генеральною вимогою українського правопису передавати географічні назви відповідно до вимог практичної транскрипції.

Персько-українська транслітерація

Перська літера	Назва літери	Звук, який вона позначає	Транслітерація українською	Приклад географічної назви
آ, ا	<i>alef bā madde, alef</i>	[ā]	<i>a</i>	<i>آبادان</i> – <i>ābādān</i> – <i>Абадан</i>
ء	<i>hamza</i>	[ʾ]	–	<i>قائم شهر</i> – <i>qā'emšahr</i> – <i>Каєм-Шагр</i> , <i>بوئین زهرا</i> – <i>bu'in zahra</i> – <i>Буїн-Загра</i> ; <i>قائن</i> – <i>qā'en</i> – <i>Каен</i>
ا	<i>zabar</i>	[a]	<i>a</i>	<i>دره شهر</i> – <i>darre-ye šahr</i> – <i>Даррес-Шагр</i> , <i>بندر ديلم</i> – <i>bandar-e deylam</i> – <i>Бандаре-Дейлам</i> ; <i>مشهد</i> – <i>mašhad</i> – <i>Мешхед</i> або <i>Машигад</i> , <i>تبريز</i> – <i>tabriz</i> – <i>Тебріз</i> або <i>Табріз</i> , <i>يزد</i> – <i>yazd</i> – <i>Єзд</i> або <i>Язд</i>
ا	<i>zir</i>	[e]	<i>e</i>	<i>تهران</i> – <i>tehrān</i> – <i>Тегеран</i> ; <i>اصفهان</i> – <i>esfahān</i> – <i>Ісфаган</i> або <i>Есфаган</i> , <i>اسلام آباد غرب</i> – <i>eslāmābād-e qharb</i> – <i>Ісламабаде Герб</i> або <i>Есламабаде Герб</i> ; <i>سيه چشمه</i> – <i>siyah češme</i> – <i>Сіяг-Чешме</i>
پ	<i>piš</i>	[o]	<i>o</i>	<i>رامهرمز</i> – <i>rāmhormoz</i> – <i>Рамгормоз</i> , <i>اميديه</i> – <i>omidiye</i> – <i>Омідіє</i> ; вняток – <i>قم</i> – <i>qom</i> – <i>Кум</i>
ب	<i>be</i>	[b]	<i>б</i>	<i>آبادان</i> – <i>ābādān</i> – <i>Абадан</i> , <i>تبريز</i> – <i>tabriz</i> – <i>Табріз</i>
پ	<i>pe</i>	[p]	<i>p</i>	<i>بم پشت</i> – <i>bam pošt</i> – <i>Бам-Пошт</i>

ت	te	[t]	t	تهران – <i>tehrān</i> – Тегеран
ث	se	[s]	c	کوتر – <i>kowsar</i> – Коусар
ج	jim	[j]	дж	جاسک – <i>jāsk</i> – Джаск, بجنورد – <i>bojnurd</i> – Боджнурд
چ	če	[ʧ]	ч	چالوس – <i>čālus</i> – Чалус, چهارمحال – <i>čahārmahāl</i> – Чагармагаль
ح	<i>hā, hāy-e hottī</i>	[h]	г	چهارمحال – <i>čahārmahāl</i> – Чагармагаль
خ	xā	[x]	x	سرخه – <i>sorxe</i> – Сорхе, بختیاری – <i>baxtiyāri</i> – Бахтиярия
د	dāl	[d]	д	آبادان – <i>ābādān</i> – Абадан, ديلم بندر – <i>bandar-e deylam</i> – Бандаре-Дейлам
ذ	zāl	[z]	з	ایذه – <i>ize</i> – <i>Ize</i>
ر	re, rā	[r], [ʀ], [r̄], [r̄]	p	ساری – <i>sāri</i> – Сари, مبارکه – <i>mobārake</i> – Мобараке, تبریز – <i>tabriz</i> – Табриз, رشت – <i>rašt</i> – Рашт
ز	ze	[z]	з	شیراز – <i>širāz</i> – Шираз
ژ	že	[ž]	ж	سahین دژ – <i>sāhin dež</i> – Сайндеж
س	sin	[s]	c	ساوه – <i>sāve</i> – Саве
ش	šin	[š]	ш	شیراز – <i>širāz</i> – Шираз, قشم – <i>qešm</i> – Кешм
ص	sād	[s]	c	اصفهان – <i>esfahān</i> – Есфahan
ض	zād	[z]	з	رضوانشهر – <i>rezvānšahr</i> – Резваншагр; خزری – <i>hezri</i> – Хезри
ط	<i>tā, tā-ye moallef</i>	[t]	t	سلطان آباد – <i>soltānābād</i> – Сольтанабад
ظ	<i>zā, zā-ye moallef</i>	[z]	з	نظرکهریزی – <i>nazarkahrizi</i> – Назаркагризи
ع	eyn	[ʔ]	–	صومعه سرا – <i>sowme 'e sarā</i> – Соумее-Сара
غ	qayn	[qh]	г	مراغه – <i>marāqhe</i> – Марате, دامغان – <i>dāmghān</i> – Дамган
		[q]	к	
ف	fe	[f]	ф	اصفهان – <i>esfahān</i> – Есфahan, شوسف – <i>šusf</i> – Шусф
		[q]	к	قزوین – <i>qazvin</i> – Казвин سقز – <i>saqqhez</i> – Сактез
ق	qāf	[qh]	г	نقده – <i>naqhade</i> – Нагаде, سقز – <i>seqqhez</i> – Сактез
		[k], [k']	к	کرمان – <i>kermān</i> – Керман, تکاب – <i>takāb</i> – Такаб
گ	gāf	[g], [g']	г	گیلان – <i>gilān</i> – Гилан, گرگان – <i>gorgān</i> – Горган

ب	<i>lām</i>	[l]	л перед голос- ним; ль в кінці слова та перед приго- лосним	بندر ديلم – <i>bandar-e deylam</i> – Бандаре-Дейлам, بندر انزالی – <i>bandar-e anzali</i> – Бандаре-Анзалі; اردبیل – <i>ardabil</i> – Ардабіль, سلطان آباد – <i>soltānābād</i> – Сольтанабад; گیلان – <i>gilān</i> – Гілан, لرستان – <i>lorestān</i> – Лорестан
م	<i>mīm</i>	[m]	м	کرمان – <i>kermān</i> – Керман, دامغان – <i>dāmghān</i> – Дамган
ن	<i>nūn</i>	[n], [n'], [(n)]	н	ایران – <i>irān</i> – Іран, بندر لنگه – <i>bandar-e lenge</i> – Бандаре-Ленге, کنگان – <i>kangān</i> – Канган; گنبد کاووس – <i>gombad-e kāvus</i> – Гомбаде-Кавус, تنب – <i>tomb</i> – Томб
و	<i>vāv</i>	[v], [w]	в	ساوه – <i>sāve</i> – Саве, علامرودشت – <i>'alāmarvdašt</i> – Аламарвдашт; خواف – <i>xāf</i> – Хаф, خواجه – <i>xāje</i> – Хадже
		[u]	у	ماکو – <i>māku</i> – Маку, بروجن – <i>borūjen</i> – Буруджен, فیروزکوه – <i>fīruzkuh</i> – Фірузкуг; بوکان – <i>bukān</i> – Букан, خوسف – <i>xusf</i> – Хусф; ВИНЯТОК – خوی – <i>xiyu</i> – Хої
		[ow]	оу	فردوس – <i>ferdows</i> – Фердоус, نوشهر – <i>nowšahr</i> – Ноушагр
ه	<i>hā, hā-ye havvaz</i>	[h]	ه	تهران – <i>tehrān</i> – Тегеран, فیروزکوه – <i>fīruzkuh</i> – Фірузкуг; چهارمحال – <i>čahārmaḥāl</i> – Чагармагаль, همدان – <i>hamadān</i> – Гамадан; نوشهر – <i>nowšahr</i> – Ноушагр, خمینی شهر – <i>xoma(e)unišahr</i> – Хомейнішагр
		[e]	e	ساوه – <i>sāve</i> – Саве
ی	<i>yā</i>	[i]	i	ایران – <i>irān</i> – Іран, شیراز – <i>širāz</i> – Шіраз
		[ey]	eï	ری – <i>rey</i> – Реї, بندر ديلم – <i>bandar-e deylam</i> – Бандаре-Дейлам
		[y]	ï	تویسرکان – <i>tuysel(a)rkān</i> – Туйсеркан, مسجد سليمان – <i>masjed-e soleymān</i> – Масджеде- Солейман; میاندشت – <i>miyāndašt</i> – Міяндашт, گلبایگان – <i>golpāyegān</i> – Гольпаеган, امیدیه – <i>omidīye</i> – Омідіє
		[ā]	a	ابوموسی – <i>abu musā</i> – Абу-Муса

1. Азія. Фізична карта. – М.: ГУГК при РНК СРСР, 1940.
2. Атлас Мира: Азия (Зарубежные страны). – М., ГУГК, 1983. – С. 26–27.
3. Атлас світу. – К.: Картографія, 2005. – С. 100–101.
4. Войницький Д. М. Питання передачі (вимови та транслітерації) слів арабського походження в українській мові // Сходознавство. – 2002. – № 17–18. – С. 47–56.

5. Кордуба М. Географічний атлас. – Коломия: Галицька Накладня Якова Оренштайна, 1914.
6. Словарь географических терминов и других слов, формирующих топонимию Ирана / Составитель В. И. Савина. – М., Наука, 1971.
7. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. – 5-те вид., стереотип. – К., Наук. думка, 1996.
8. Asia and adjacent areas / Edit. G. M. Grosvenor. – Washington, 1951.
9. Asien / Entworfen von C. F. Weiland. – Weimar: geographische Institut, 1848.
10. Iran Tourist map. – Tehran, 2002.
11. Korbel S. Atlas geograficzny. – Katowice: Globus, 1938.
12. Pergamon World Atlas / Edit. Stanley Knight. – Oxford a o.; Warszawa: Pergamon Press: PWN, 1968. – P. 261–262.
13. The Middle East: A Cultural Map / Edit. by William Graves. – Washington, 1972.
14. اطلس کامل گیتاشناسی، دوره دوم (سیاسی، طبیعی، اقتصادی) – چاپ پانزدهم. – تهران، گیتاشناسی، 1379. ص. 82–87.
15. لغت نامه دهخدا // CD. – موسسه لغت نامه دهخدا، 1334.

TRANSMISSION PERSIAN SOUNDS AT PLACE NAMES BY UKRAINIAN LANGUAGE

Olha MAKSYMIV

*Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Eastern Studies,
vul. Universytetska, 1, room 310-g, 79000, Lviv, Ukraine,
tel.: (+380 32) 239 47 04, e-mail: persochka@yahoo.com*

The article deals with the transmission Persian sounds at place names by the Ukrainian language. The attention is concentrated on the transmission that sounds, which is comparatively noticed divergency or there is possibility in Ukrainian to transmit more approximate to original pronunciation, rather than imitate the traditions of the other languages.

Key words: place name, transliteration, sound, letter, pronunciation, spelling.

Стаття надійшла до редколегії 20.12.2007

Прийнята до друку 25.06.2007